

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима и другим наставним средствима садржан је у одредби члана 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, систем у области образовања.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Закон о уџбеницима и другим наставним средствима (у даљем тексту: Закон) донет је 2009. године, као нов закон у односу на истоимени закон из 1993. године, који је измењен 2006. године. Закон је усвојен је ради усклађивања са променама у правном поретку, будући да је било неопходно извршити и измене које су, пре свега терминолошке природе, а односе се на брисање из текста Закона израза везаних за Савезну Републику Југославију, која је престала да постоји. Разлог за доношење овог закона садржан је и у потреби да се у правном систему изврше одговарајуће измене и успостави правни и институционални оквир како би се, у погледу надлежности и поступака, обезбедило усаглашавање решења у области издавања уџбеника и других наставних средстава са решењима, односно надлежностима утврђеним Законом о основама система образовања и васпитања, као системским законом за област предшколског васпитања и образовања и основног и средњег образовања и васпитања.

У току двогодишње примене Закона утврђена је потреба за изменама и допунама Закона ради побољшања и прецизирања постојећих процедура и института, чиме би се повећала ефикасност целокупног поступка одобравања уџбеника и других наставних средстава и обезбедио већи квалитет уџбеника. Такође, утврђена је потреба да се одређени стручни термини поново или прецизније дефинишу, као и да се уреди поступак финансирања уџбеника средствима буџета Републике Србије. Ради наведеног припремљен је Предлог измена и допуна Закона.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Нацрта закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима и другим наставним средствима (у даљем тексту: Нацрт закона) прецизира се да се Закон примењује на припремање, одобравање и издавање дидактичких и наставних средстава у предшколској установи само у оквиру припремног предшколског програма, будући да је Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ број 72/09 и 52/11)

прописано да је предшколски припремни програм обавезан за децу пред полазак у школу у трајању од 4 сата дневно, најмање 9 месеци.

Чланом 2. Нацрта закона прецизније је дефинисан појам уџбеника, другог наставног средства (радна свеска, збирка задатака и друго), помагала, као и појам страног уџбеника, будући да досадашње законско решење није пратило методологију наведених појмова. Појам „уџбенички комплет“ брисан је, будући да га струка није дефинисала, тако да није могуће утврдити јединствен састав уџбеничког комплекта за све предмете и нивое образовања. Такође су из дефиниције брисана одређена наставна средства, као што су речници, плакати, постери, илустрације и периодика за децу, будући да су ова наставна средства променљивог садржаја и да сагласност за коришћење ових наставних средстава у образовно-васпитним установама даје орган управљања.

Чланом 3. Нацрта закона брисане су речи „физичко лице“ будући да физичко лице, због посебне друштвене одговорности не може добити лиценцу за издавање уџбеника, већ само привредни субјект. У овом члану брисана је и реч „предузетник“ будући да је термин предузетник обухваћен појмом правно лице. Ова одредба у постојећем закону била је непотребна и сувишна, имајући у виду да физичка лица као таква, без регистрације своје делатности код званичних институција, не могу обављати нити једну привредну делатност, па тако ни делатност издавања уџбеника. Двогодишња пракса примене Закона потврдила је ове наводе, имајући у виду да се у том периоду нити једно физичко лице није јавило захтевом за издавање дозволе за издавање уџбеника. Једина лица која су тражила дозволу за издавање уџбеника су привредна друштва и предузетници.

Чланом 4. Нацрта закона брисане су речи „према врсти потреба деце и ученика“ као сувишне, а речи „уџбенички комплет“, брисане су ради усклађивања са чланом 2. Нацрта закона.

Чланом 5. Нацрта закона прецизиран је члан 9. став 4. без промене досадашњег законског решења.

Чланом 6. Нацрта закона извршено је усклађивање члана 10. Закона са чланом 2. Нацрта закона којим није предвиђен појам „уџбенички комплет“, те је у том смислу појам „уџбенички комплет“ брисан.

Чланом 7. Нацрта закона повећан је број примерака захтева за одобрење уџбеника (са један на два) које издавач подноси министарству, као и број примерака елабората са графички, ликовно и технички обликованим рукописом (са три на четири). Ова измена проистиче из досадашњег искуства, односно потребе да Министарство један примерак захтева и рукописа уџбеника чува у архиви предмета, будући да је ставом 4. прописано да три примерка доставља Заводу за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту: Завод).

Чланом 8. Нацрта закона продужен је рок (са 30 на 45 дана) у којем је Завод обавезан да рукопис уџбеника и стручну оцену квалитета рукописа уџбеника, са образложењем достави Националном просветном савету, односно Савету за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: надлежни савет). Досадашњи рок од 30 дана био је недовољан због прилива великог броја рукописа уџбеника, те је из тих разлога овај рок продужен је на 45 дана. Такође, унета је допуна да је Завод обавезан да обавести издавача о позитивној или негативној стручној оцени квалитета рукописа уџбеника, коју је проследио надлежном савету. Овим чланом

предвиђено и да надлежни савет доставља министру предлог о одобравању или одбијању давања одобрења рукописа уџбеника. Такође је унета нова одредба која прописује обавезу надлежног савета, да уколико предложи министру да одбије давање одобрења рукописа уџбеника, о том предлогу обавести издавача.

Чланом 9. Нацрта закона измењен је члан 18. ст. 1. до 3. тако да издавач, уколико није сагласан са предлогом надлежног савета министру, може да поднесе захтев за експертизу Националном просветном савету, у року од 15 дана од дана добијања писменог обавештења од надлежног савета. Истим чланом рок за вршење експертизе Националног просветног савета скраћен је са 60 на 30 дана и проширена обавеза Националног просветног савета да, осим издавача, о резултату експертизе обавести и министарство, у писаној форми у року од 15 дана од дана извршене експертизе. Циљ ових измена је обезбеђивање веће ефикасности и транспарентности поступка и благовременог обавештавања свих заинтересованих учесника у поступку.

Чланом 10. Нацрта закона измењен је члан 20. став 1. тако да је прецизирано да министар, на предлог надлежног савета, доноси решење којим одобрава или одбија захтев за одобрење уџбеника. У овом члану ст. 3. и 4. брисани су и додати у новом члану 20а. Нацрта закона.

Чланом 11. Нацрта закона додат је нови члан 20а који посебно регулише надлежност за одобравање уџбеника на језику националне мањине. Такође, овај члан уређује питање одобравања уџбеника преведеног са српског на језик националне мањине, а који је претходно решењем министра одобрен за употребу. Овим чланом регулисано је и питање одобрења уџбеника који је у употреби у земљи матици припадника националне мањине и који је штампан на њиховом језику и писму.

Чланом 12. Нацрта закона измењен је члан 22. тако што су спојени претходни ставови 1. и 2. и унета одредба да надлежни савет предлаже министру одобравање, односно одбијање давања одобрења рукописа уџбеника.

Чланом 13. Нацрта закона прецизирани су рокови, поступак и садржина решења министра о одбијању захтева за одобрење рукописа уџбеника.

Чланом 14. Нацрта закона врши се измена члана 28. став 2. тако што се бришу речи „на образложен захтев одговарајућег стручног органа у школи“. Став 3. и 4. се бришу и посебно су издвојени у новом члану 20а.

Чланом 15. Нацрта закона допуњен је члан 30. став 2. тако што су таксативно наведене измене и допуне уџбеника које се не сматрају променом садржаја, односно новим издањем уџбеника. Ово законско решење постојало је у члану 30. Закона, али је допуњено „илустрацијама“ и „новим званичним и научним подацима“, јер је пракса показала да је то неопходно.

Чланом 16. Нацрта закона у члану 31. брисани су ст. 3. до 8. и додати нови ст. 3. до 6., којима су предложена нова решења која се односе на нискотиражне уџбенике и рок до којег се достављају потребни подаци за издавање нискотиражног уџбеника. Овом изменом дефинисана је и значајнија улога националних савета националних мањина у поступку утврђивања потреба за издавање нискотиражних уџбеника, имајући у виду досадашња искуства која су нам указала на потребу да национални савети националних мањина активније учествују у поступку одобравања и избора уџбеника који се издају на језицима националних мањина, а који чине највећи број

нискотиражних уџбеника. Ова одредба ће у значајној мери допринети и побољшању квалитета нискотиражних уџбеника на језицима националних мањина, а такође је у складу са чл. 13. 14. и 15. ст 1. тач. 14). Закона о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС“, број 72/2009).

Такође је предвиђена и обавеза Националног просветног савета да утврди потребу за уџбеницима за ученике са инвалидитетом и сметњама у развоју. Новина, која је такође уведена, јесте обавеза јавног издавача, да у случају када ни један други издавач није предвидео издавање нискотиражних уџбеника, обезбеди нискотиражне уџбенике из средстава које издавачи издвајају за нискотиражне уџбенике. Имајући у виду да су овим чланом предложена нова законска решења, предвиђено је да ће услове у погледу врсте и броја нискотиражних уџбеника, елемената за утврђивање цене продаје, обезбеђивање средстава за њихово издавање и других питања од значаја за нискотиражне уџбенике прописати министар.

Чланом 17. Нацрта закона додат је нови члан 31а, којим се обезбеђује уставно право ученика на бесплатно образовање и у том циљу прописује финансирање односно суфинансирање набавке уџбеника и других наставних средстава средствима републичког буџета, на основу одлуке коју доноси Влада Републике Србије. Такође, овај члан предвиђа да министар доноси подзаконски акт о условима набавке, критеријумима поделе, начину коришћења и замене коришћених уџбеника и других наставних средстава. Напомињемо да је потреба за увођење овог члана у Закон настала из позитивних ефеката примене пројеката обезбеђивања бесплатних уџбеника за ученике основне школе, који се спроводе од школске 2009/2010. године.

Чланом 18. Нацрта закона измењен је члан 35. став 1. тако што је продужен рок за објављивање штампаног Каталога са 31. јануара на 1. мај. Овом променом извршено је усклађивање са динамиком и роковима процедуре одобравања уџбеника, и омогућено да се сви уџбеници одобрени за наредну школску годину благовремено објаве у Каталогу („Просветни гласник“). У овом члану додат је став који прописује да се Каталог објављује и редовно ажурира на званичној интернет страници министарства.

Чланом 19. Нацрта закона у члану 36. став 2. брисане су речи „од наредне школске године“, а у ставу 3. речи „предшколској установи“ замењене су речима „припремно предшколском програму“. На овај начин извршено је усклађивање са чланом 1. Нацрта закона.

Чланом 20. Нацрта закона брисан је члан 39. став 4. чиме је извршено усклађивање са променом у члану 3. Нацрта закона.

Чланом 21. Нацрта закона брисан је члан 40. став 4. чиме је извршено усклађивање са променом у члану 3. Нацрта закона.

Чланом 22. Нацрта закона у члану 43. став 1. додате су речи: и Правилника о програму огледа за издавање уџбеника, других наставних средстава и уџбеничких комплета за седми разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ број 7/09),“. Наиме, овај правилник донет је током поступка усвајања Закона о уџбеницима и другим наставним средствима, па није био уврштен у овај члан. Имајући у виду да су сви уџбеници који су одобрени у складу са овим правилником остали у употреби код оних издавача који су ускладили своје пословање са Законом, неопходно је и овај правилник уврстити у постојећи текст.

Чланом 23. Нацрта закона прописано је да ће подзаконски акти за спровођење овог закона бити донети у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

IV. СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона не предвиђају се додатна средства у Буџету Републике Србије. Међутим, уколико Влада у складу са чланом 17. Нацрта закона донесе одлуку да финансира односно суфинасира уџбенике, потребно је обезбедити додатна средства у Буџету Републике Србије. За ове намене у Предлогу закона о буџету за 2012. годину планирана су средства у износу од 581.000.000,00 динара.

V. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Разлог за доношење овог закона по хитном поступку је чињеница да се њиме прецизирају постојећа решења и процедуре и уводе нови институти, које треба да се примењују већ почетком другог полугодишта школске 2011/2012. године. Ово се нарочито односи на обезбеђивање нискотиражних уџбеника, уџбеника који се финансирају, односно суфинансирају средствима републичког буџета и објављивање Каталога одобрених уџбеника за наредну школску годину.

Доношењем овог закона по хитном поступку обезбедиле би се правне претпоставке за благовремену примену његових решења, већа правна сигурност и ефикасност у поступку одобравања уџбеника.